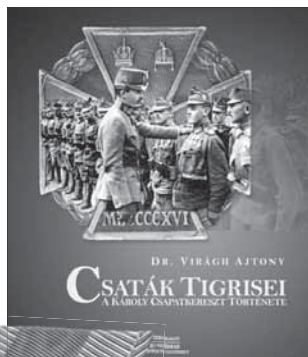

Szakály Sándor:

AMIT CSAK TÉNYLEGES HADI ÉRDEMEKÉRT LEHETETT ELNYERNI

Míves kötet a Károly Csapatkereszt történetéről

Ferenc József császár és király halálát követően lett az Osztrák–Magyar Monarchia – mint 1918-ban kiderült, utolsó – uralkodója a magyar királyként IV., osztrák császárként I. „jelzővel” illetett Habsburg Károly. A fiatal uralkodó egyik első intézkedése volt a haderő számára nevéhez kötődő, az első vonalakban szolgálatot teljesítők részére adományozandó kitüntetés megalapítása. Az 1916. december 13-án Bécsben megjelent hadsereg- és hajóparancsban olvasható, hogy: „... akik az eddig nem ismert hevedésgű és tartalmú harcokban hősiességgel végzik kötelességüket, s állandó veszélyben, esküjükhöz híven életüket vetik latba igaz ügyünkért”, érdemsülhetnek a kitüntetésben.

Ez a kitüntetés tehát megilletett mindenkit, aki az első vonalakban 12 heti szolgálatot teljesített, függetlenül rendfokozatótól, fegyvernemétől. Mondhatnánk úgyis: „demokratikus kitüntetés” volt. E kitüntetés történetét, a világháború utáni utóéletét, az azt kiérdemelték különböző csoportjainak életére gyakorolt „hatását” is vizsgálja dr. Virágh Ajtony *Csatak tigrisei. A Károly Csapatkereszt története* című könyvében. A szerző igyekezett minden ismeretet összegyűjteni és közreadni a Károly Csapatkeresztről. Alapos kutató- és feltáró munkája eredményeként a kitüntetés alapításának körülményeit ugyanúgy megismerhetjük, mint az adományozás folyamatát, az alapszabályokat és a kitüntetés rajzait, fotóit.

A kitüntetés elő- és hátoldalán latinul, rövidítéssel olvasható: „Grati princeps et patria. Carolus imp. et rex” („A hálás uralkodó és a haza, Károly császár és király”), illetve a „Vitam et sanguinem MDCCCCXVI” („Életünket és vérünket 1916”). A kitüntetés hátoldalán még az osztrák császári és a magyar királyi korona látható.

Az egyenlő szárú, babérkoszorúval övezett Károly Csapatkeresztet sok tízezer katona – állományviszonyra, rendfokozatra, fegyvernemre, nemzetiségre, a császári és királyi haderőben és haditengerészetben, a magyar királyi honvédségben vagy az osztrák császári királyi honvédségben való szolgálattól függetlenül – kapta meg. Aki teljesítette az előírt időt az arcvonalban, az büszke tulajdonosává válhatott a kitüntetésnek.

Viselték is az egykori hadfiak, amikor az alkalom a kitüntetések viselését lehetővé tette. Sokak számára a Magyarországon 1938 után meghozott ún. „zsidótörvények” esetében egy ideig még kivételezettséget is jelentett. A törvények szigorodásával azonban a Károly Csapatkereszt már nem volt elegendő egymagában a hatályos törvények/rendeletek alóli mentesítéshez. A harctereken tapasztalt egyenrangúság eltűnt, a fel-felbukkanó bajtársiasság pedig kevés volt az egykori harcostársak érdemi megsegítéséhez. Már csak ezért is fontos

és hasznos az olvasó számára azon izraelita hitben született néhai katonák – hivatásos és tartalékos tisztek – rövid életútjának vázolása, akik a feledés homályába kerültek.

A szép kivitelezésű kötetből megtudhatjuk a kitüntetés gyártóinak névsorát. Megismerhetjük a gyártó cégeknek a kitüntetésen alkalmazott jelzéseit és mindazt, amit egy kitüntetésről tudni kell. Egy olyan kitüntetésről, melyet talán a legnagyobb példányban adományoztak az első világháború idején, és amelynek történetéről ilyen alapos, összegző munka még nem készült.

Külön kiemelendő a könyvben közreadott fotók sokasága. Az egyszerű közvitétől generálisokig láthatóak portrék és a különböző időpontokban s helyszíneken készült csoportképek. Vannak a fotók között jól ismertek és alig publikáltak.

Természetesen, mint minden műben, e kötetben is akad egy-két kisebb hiba, elírás. Például Vörös János esetében a helyes megnevezés a Honvéd Vezérkar főnöke, nem vezérkari főnök. Honvédelmi miniszteri tiszténél pedig jelezni lehetett (kellett?) volna, hogy az Ideiglenes Nemzeti Kormányban (1944. december 22. – 1945. november 15.) viselt tisztsége mellett, 1944. december 23-a és 1946. február 21-e között a Magyar Honvédségben is betöltötte a Honvéd Vezérkar főnöke beosztást. Általam nem ismert, hogy az 1921-ben még százados Melczér Antal altábornaggyá „vált volna”. Zelenka Zoltán a fotón még tábornoki egyenruhában szerepel, de a képalírás altábornagyként tünteti fel. (Való igaz, 1936. november 1-jével altábornaggyá nevezte ki az államfő.) Lucich Károly az Osztrák–Magyar Monarchia összeomlásakor még nem volt altengernagy. Ennek a rendfokozatnak megfelelő rangot már a magyar Királyi Folyamórség állományában ért el.

Külön figyelmet érdemel az az összeállítás, amely a Károly Csapatkereszttel is kitüntetett személyek közül többeket a foglalkozásuk szerint sorol fel. Sportolók, orvosok, mérnökök... és még számos foglalkozás/hivatás képviselői. Hivatásos és tartalékos tisztek, katolikusok és izraeliták, evangélikusok és reformátusok. Ami valamennyiükben közös: a Nagy Háborúban – amely az idők folyamán az első világháború megnevezést kapta – a hazáért, a szülőföldért harcoltak. Emléküket ma már egy szép könyv – album – is megőrökíti, amely a Monarchia Kiadó és a Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely közös gondozásában, példaadó kivitelben készült el, a korabeli jogszabályokat mellékletben hozva, és a portrék mellett nem kevés igazolvány, plakát stb. reprodukcióját is közölve. Utóbbiak Szikits Péter fotós munkáját dicsérik.

S mit lehet végezetül a kötetről, a kötetrel kapcsolatban összegzésként írni? Érdemes kézbe venni dr. Virágh Ajtony munkáját!

(Dr. Virágh Ajtony: *Csaták tigrisei. A Károly Csapatkereszt története. Monarchia Kiadó – Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely, Budapest, 2016, 162 oldal.*)